

“แพ้วคี”: หลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในการทำไร่หมุนเวียนของ ชาวปกากะญอบ้านแม่ะหลวงตำบลแม่ะหลวง อำเภอสองยาง จังหวัดตาก

จิรสุตตา กาฬภักดี, ก่อเกียรติ รุ่งเรืองเฉลิม¹
สุทธิรา คำบุญเรือง² และภูริณัฐร์ โชติวรรณ³

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แพ้วคี”: หลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในการทำไร่หมุนเวียนของชาวปกากะญอบ้านแม่ะหลวง ตำบลแม่ะหลวง อำเภอสองยาง จังหวัดตาก เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษา 1) เพื่อศึกษาหลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในการทำไร่หมุนเวียนของชาวปกากะญอ 2) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและสื่อสารถึงความเป็นนักรักษาป่าของชาวปกากะญอโดยมีระเบียบวิธีวิจัยคือการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้สัมภาษณ์ก็มีภูมิสัมพันธกับผู้สัมภาษณ์ในลักษณะคู่สนทนา ใช้ทักษะการสื่อสาร สร้างการสนทนาอย่างมีเป้าหมาย จากการวิจัยพบว่า 1.1 การจัดการทรัพยากรป่าไม้ จะไม่บุกรุกทำลายป่า เพราะเชื่อจะทำให้เกิดความแห้งแล้ง 1.2 การจัดการทรัพยากรดิน การรักษาหน้าดินจะปลูกพืชคลุมดิน เช่น บุก อ้อย พืชผักสวนครัวต่าง ๆ เพื่อเป็นการยึดดินให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ 1.3 การจัดการทรัพยากรต้นน้ำห้วย ในการทำไร่หมุนเวียนจะไม่เลือกพื้นที่ที่ใกล้กับต้นน้ำห้วย เพราะเชื่อว่าถ้าทำไร่หมุนเวียนใกล้ต้นน้ำห้วยจะทำให้ไม่มีน้ำใช้เวลาไปทำไร่ 1.4 การจัดการทรัพยากรอากาศ จะปลูกต้นไม้ทุกปี เพราะต้นไม้ให้ความร่มเย็นทำให้อากาศปลอดโปร่ง 2.1 การจัดพิธีกรรมบวชป่าและเชิญบุคคลภายนอกเข้าร่วม ชาวบ้านเชื่อผืนป่าที่ผ่านการบวชเป็นผืนป่าที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นการทำพิธีกรรมตามวัฒนธรรม เป็นการปกป้องป่าไม่ให้ป่าอยู่กับชุมชน 2.2 ปลูกป่าไม้ทดแทน หมู่บ้านแม่ะหลวงมีการปลูกป่าไม้ทดแทนในวันที่ 12 สิงหาคมของทุกปี เพื่อตอบแทนบุญคุณที่ได้อาศัยป่าไม้ 2.3 การสร้างปฏิทินชุมชนเพื่อสื่อสารถึงวัฏจักรการทำไร่หมุนเวียน การทำปฏิทินชุมชนนี้เพื่อแสดงให้เห็นตอนมีการประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานของ NGO และเจ้าหน้าที่อุทยาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงหลักการการทำไร่หมุนเวียนของชาติพันธุ์ปกากะญอ

คำสำคัญ : ทรัพยากรธรรมชาติ / การจัดการ / ไร่หมุนเวียน / ปกากะญอ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยมีรากฐานพื้นฐานเป็นสังคมเกษตรและชุมชนชนบทประกอบเป็นประชากรชนบทส่วนใหญ่ของประเทศ วิถีชีวิตของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นกับทรัพยากรธรรมชาติดำเนินควบคู่กันไปด้วยความผูกพันและเอื้ออำนวยต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน การบุกเบิกพื้นที่ป่าให้เป็นชุมชนและพื้นที่ทำการเกษตร ภายในกระบวนการดำรงชีวิตของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นเหล่านั้นคนและชุมชนกับธรรมชาติสามารถดำรงอยู่ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันพัฒนาการทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้ทำให้เกิดการทำลายธรรมชาติแวดล้อม และเกิดผลกระทบต่อชุมชนที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรเหล่านั้นในการทำมาหากิน จนก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงเรื่อยมาและยังมีเงื่อนไขข้อจำกัดอีกมากมายที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรอุปสรรคสำคัญ ประการหนึ่งคือนโยบายของรัฐบาลซึ่งพัฒนาขึ้นในกรอบของการจัดการทรัพยากรแบบรวมศูนย์อำนาจและมีลักษณะลิดรอนสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชนและท้องถิ่น (ยศ สันตสมบัติ, 2543 : 93)

¹ นักศึกษาโปรแกรมวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

² อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

³ อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ในรอบสามทศวรรษที่ผ่านมา ปัญหาการจัดการทรัพยากรจากมุมมองของรัฐ มักเน้นประเด็นเกี่ยวกับการอพยพชาวเขาออกจากพื้นที่ ประเด็นความมั่นคงภายใน และปัญหาที่เชื่อว่าจะเกิดจากการทำไร่แบบย่ายที่และไร่หมุนเวียนของชาวเขา ซึ่งมักถูกอ้างเป็นสาเหตุของปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า และพังทลายของหน้าดิน เป็นต้น

ในเวลาต่อมาการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรบนที่สูงหลายชิ้นด้วยกัน ได้เริ่มโต้แย้งและมุมมองข้อสรุปของรัฐ ตลอดจนแนวทางการแก้ปัญหาของรัฐอย่างน่าสนใจ งานของโรเบิร์ต คูเปอร์ (Cooper 1979) นับเป็นการเปิดโรงขึ้นสำคัญ ในการเสนอข้อโต้แย้งกับมุมมองของรัฐเกี่ยวกับปัญหาการจัดการทรัพยากรบนที่สูง คูเปอร์เสนอว่าปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรทำให้ชาวเขาต้องขยายพื้นที่ทำไร่หมุนเวียน เป็นเหตุให้ชาวพื้นที่ราบและหน่วยงานของรัฐอ้างการกระทำดังกล่าวว่าชาวเขาเป็นผู้บุกรุกตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมและความแห้งแล้ง ในขณะที่โดยความเป็นจริงแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างการทำไร่หมุนเวียนกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ราบยังไม่มี ความชัดเจน

ในทำนองเดียวกันงานวิจัยของแม็คคินนอน (McKinnon 1987) ได้ชี้ให้เห็นว่านโยบายของรัฐเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรบนที่สูงวางอยู่บนพื้นฐานข้อมูลที่เชื่อถือไม่ได้ หรือมีหลักฐานที่ผิดพลาดและคลุมเครือ แม็คคินนอนได้หยิบยกตัวอย่างของการนำเอาประเด็นการพังทลายของดิน ซึ่งรัฐอ้างว่าเกิดจากการทำไร่หมุนเวียนมาเป็นสาเหตุหลักในการอพยพชาวเขาลงจากที่สูงว่าโดยเนื้อแท้ความจริงแล้ว การพังทลายหรือการเสื่อมโทรมของดินไม่ได้เกิดจากการทำไร่หมุนเวียน หากแต่เกิดจากโครงการของรัฐ เช่น การสร้างถนน ซึ่งเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการพังทลายของดินอย่างรุนแรง (ยศ สันตสมบัติ, 2543 : 119)

การกล่าวหาว่าเกษตรกรโดยเฉพาะเกษตรกรบนพื้นที่สูงซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่า (เป็นพื้นที่ที่ถูกประกาศเป็นเขตอุทยาน ฯ ทับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเดิมของชุมชน) มีรูปแบบการผลิตการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ใช้ทรัพยากรน้อย รวมถึงมีระบบการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากรของสมาชิกในชุมชนด้วยกฎกติกาและมีความเคารพธรรมชาติต่อธรรมชาติและผืนป่า นั้น ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิเล็กน้อยอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งเกษตรกรรายย่อยบนพื้นที่สูงตกเป็นจำเลยของสังคมในข้อกล่าวหาว่าเป็นผู้ทำลายป่า และในปัจจุบันยังถูกครบกกล่าวหาเพิ่มเติมว่าเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อนด้วย

ชุมชนเกษตรกรในเขตภูเขาสามารถแบ่งตามวิถีชีวิตและวิถีการผลิตเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่เปิดป่าปฐมภูมิ (Pioneer Swiddening) เคลื่อนย้ายอพยพเข้ามาในประเทศไทยในช่วงไม่เกิน 100 ปี กลุ่มนี้มีอาชีพผลิตฝิ่นเป็นหลักในสมัยที่ถูกต้องตามกฎหมายของหลายประเทศแถบนี้ ส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคใต้ของจีน ผ่านจีนหรือพม่า อพยพเข้าไทย กลุ่มชาวเขาเหล่านี้ได้แก่ ม้ง (แม้ว) เมี่ยน (เย้า) ลีซู (ลีซอ) ลาหู่ (มูเซอ) และอาข่า (อีเก้อ)

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตแบบทำนาขั้นบันไดและทำไร่หมุนเวียน Established Land Rotation หรือ Shifting Cultivation ชุมชนเหล่านี้เป็นชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่บนแถบนี้มาแต่ดั้งเดิม เช่น กะเหรี่ยง ลัวะ ถิ่น และขมุ ชุมชนเหล่านี้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่ราบลุ่มน้ำในเขตที่สูงได้เรียนรู้หลักการทำการเกษตรแบบไร่หมุนเวียนและระบบทำนาแบบขั้นบันไดมาอย่างต่อเนื่องและมั่นคงเป็นเวลานานร้อยปีมาแล้วแต่รัฐกลับมองระบบการเกษตรของชาวเขาแบบไม่จำแนก เหมารวมว่าเป็นระบบเกษตรที่ทำลายธรรมชาติและอ้างความชอบธรรมในการที่จะเข้ามาควบคุมและเปลี่ยนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการความรู้แบบใหม่ (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามสี, 2534)

ดังนั้นนักวิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษา “แพ้วคิ” : หลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในการทำไร่หมุนเวียนของชาวปกากะญอบ้านแม่วะหลวง ตำบลแม่วะหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในการทำไร่หมุนเวียนของชาวปกากะญอ
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและสื่อสารถึงความเป็นนักรักป่าของชาวปกากะญอ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากการเก็บข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์รวมกับการเก็บข้อมูลที่ได้จากสังเคราะห์งานศึกษาวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเน้นไปที่มุมมองด้านเงื่อนไขและความเชื่อมโยงของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างหลากหลายที่เกิดขึ้นบนขอบเขตของพื้นที่ที่ศึกษา เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วจะนำข้อมูลทั้งหมดมาจำแนกส่วนประกอบให้เห็นถึงความเป็นไปของแต่ละส่วนรวมทั้งจะมีการเรียบเรียงข้อมูลเพื่อชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงที่สัมพันธ์กันอย่างไรมีระบบผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาไว้

ผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง

1. เลือกผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่หวลวง จำนวน 1 คน โดยวิธีการเจาะจง เพราะท่านได้รับการคัดเลือกมาแล้ว เป็นตัวแทนของหมู่บ้านและได้รับการยอมรับจากคนในหมู่บ้าน นักวิจัยเชื่อว่าเขาสามารถให้ข้อมูลที่ดีได้
2. เลือกเจ้าหน้าที่ อบต. บ้านแม่หวลวง จำนวน 1 คน โดยใช้วิธีการเจาะจง เพราะท่านได้รับการคัดเลือกมาแล้ว เป็นปากเป็นเสียงให้กับคนในหมู่บ้านและได้รับการยอมรับจากคนในหมู่บ้าน นักวิจัยเชื่อว่าเขาสามารถให้ข้อมูลที่ดีได้
3. เลือกปราชญ์ชาวบ้านบ้านแม่หวลวงจำนวน 3 คน เพราะท่านเป็นผู้ที่มีความรู้และได้รับการยกย่องจากคนในหมู่บ้าน นักวิจัยเชื่อว่าเขาสามารถให้ข้อมูลที่ดีได้
4. เลือกชาวบ้านบ้านแม่หวลวงแบ่งเป็นกลุ่มอายุ
 - 20 – 40 จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเจาะจง
 - 41 – 60 จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเจาะจง
 - 61 – ขึ้นไป โดยใช้วิธีการเจาะจง

เพราะ 1. แบ่งช่วงอายุเป็น 3 กลุ่ม เพราะเราสามารถหาข้อมูลการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงอายุในการจัดการพื้นที่ทำกินของชาวบ้านได้ 2. เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งกลุ่มเพราะเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการแบ่งพื้นที่ นักวิจัยเชื่อว่าเขาสามารถให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ โดยการใช้ประเด็น/แนวคำถามกว้าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้คู่สนทนาเล่าเรื่องราวอย่างมีเป้าหมาย ผู้สัมภาษณ์มักมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ในลักษณะเป็นคู่สนทนา ใช้ทักษะการสื่อสาร สร้างการสนทนาอย่างมีเป้าหมาย

การสัมภาษณ์เชิงลึกจึงแตกต่างจากการสัมภาษณ์เชิงสำรวจ ซึ่งเป็นการถามเพื่อให้ตอบมากกว่า การสนทนาและผู้ตอบจะให้ข้อมูลไปตามโครงสร้างคำถามที่เตรียมไว้แล้วเท่านั้น ขณะที่การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการใช้คำถามนำไปสู่การสนทนา ภายใต้บรรยากาศที่ผ่อนคลาย สบาย ๆ และเป็นส่วนตัว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บจากข้อมูลจากเอกสารเป็นหลักซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ปกกะญอ รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นเอกสารภาษาไทย เช่น รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ วารสาร สารานุกรม เป็นต้น จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และนำไปเป็นฐานคิดในการวางกรอบคิดในการศึกษาวิจัย
2. เมื่อได้ข้อมูลจนครบถ้วนครอบคลุมแล้วผู้วิจัยก็จะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการสำรวจพื้นที่ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง
3. นำหัวข้อคำถามที่กำหนดนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยจะใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ทั้งเป็นทางการและแบบที่ไม่เป็นทางการรวมทั้งผู้วิจัยจะใช้วิธีเก็บข้อมูลในลักษณะการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

4. นำข้อมูลที่เสร็จสิ้นกระบวนการตรวจสอบตามวิธีการ นำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียงและเขียนเป็นรายงานวิจัย
5. เขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากการเก็บข้อมูลให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์พร้อมกับการเก็บข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล จากบันทึกการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละประเด็น และสรุปข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร

สรุปการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษา “แพ้วคี” : หลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในการทำไร่หมุนเวียนของชาวปกาเกอญอบ้านแม่หวลวง ตำบลแม่หวลวง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร การทำไร่หมุนเวียนเป็นการเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงอยู่ของป่า ทำให้ป่ากลับฟื้นคืนมาได้และเป็นระบบเกษตรกรรมที่ให้ชุมชนพึ่งตนเอง การจัดการระบบทรัพยากรในการทำไร่หมุนเวียน เช่น ป่าไม้ ดิน ต้นน้ำห้วย อากาศ บางคนอาจจะมองว่าการทำไร่หมุนเวียนเป็นการทำลายป่าไม้และเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ แต่กลับกันการทำไร่หมุนเวียนของชาวปกาเกอญอ เป็นการรักษาหน้าดินและทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ชาวปกาเกอญอไม่เคยบุกรุกพื้นที่ป่าไม้มาทำไร่หมุนเวียน การทำไร่หมุนเวียนคืออาชีพหลักของชาวปกาเกอญอ ซึ่งถูกมองว่าเป็นการทำลายป่าไม้ไม่จริง เพราะวิถีชีวิตของชาวปกาเกอญอต้องอาศัยป่า และการทำไร่หมุนเวียนจะมีพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงผีไร่ การเลี้ยงผีข้าว และยังมี การบวชป่า ตามความเชื่อของชาวปกาเกอญอว่า จะทำให้ข้าวออกงามได้ผลผลิตที่ดี และการบวชป่าจะทำให้ป่าไม่มีการเจริญเติบโต และสายน้ำที่เกิดจากป่าต้นน้ำก็จะฟื้นคืนชีวิตอีกครั้ง

1. หลักการจัดการทรัพยากรในวัฒนธรรมการทำไร่หมุนเวียนของชาวปกาเกอญอ

หมู่บ้านแม่หวลวงมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้ที่กว้างใหญ่ มีแม่น้ำห้วยที่ไหลผ่านไว้ใน การทำไร่หมุนเวียน มีน้ำตกที่ไหลลงมาจากภูเขาตามธรรมชาติ มีดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการทำไร่หมุนเวียน และการปลูกพืชผักสวนครัว มีอากาศที่ปลอดโปร่งเย็นสบาย มีหมอกปกคลุมรอบ ๆ ภูเขา และมีสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่าตามธรรมชาติ ชาวบ้านแม่หวลวงมีหลักการจัดการทรัพยากรในวัฒนธรรมการทำไร่หมุนเวียน เช่น ป่าไม้ ดิน น้ำต้นห้วย อากาศ และการทำไร่หมุนเวียน ดังนี้

1.1 การจัดการทรัพยากรป่าไม้

ชาวบ้านจะไม่บุกรุกทำลายป่า ที่เจ้าหน้าที่ป่าได้มีการห้ามไว้ จะไม่ตัดไม้ถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ เพราะเชื่อว่าการทำลายป่า จะทำให้เกิดความเดือดร้อน ทำให้เกิดความแห้งแล้ง ทำให้ดินพังทลาย ชาวบ้านบอกว่าพวกเขาอยู่กับป่าไม้มาตั้งแต่เด็กเด็กป่าไม้ให้ที่อยู่อาศัยและความร่มเย็น และมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีเจ้าป่าเจ้าเขาคอยคุ้มครองอยู่ วันที่ 12 สิงหาคมของทุกปี จะมีการปลูกป่าไม้ทดแทน เพื่อถวายแด่พระราชินีและแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ และที่ปลูกป่าไม้นั้นจะช่วยให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์

(สัมภาษณ์เมื่อ 2 กันยายน 2561) นางลินีเล่าให้ฟังว่า เมื่อเราทำได้หมุนเวียนเสร็จก็เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วจะทิ้งพื้นที่เก่าไว้ 7-8 ปี เพื่อให้ดินปรับสภาพ แล้วเปลี่ยนพื้นที่ทำไร่หมุนเวียนใหม่ พื้นที่ที่มีป่าไม้พวกเขาจะไม่บุกรุกไปทำพื้นที่ตรงนั้น แต่ละครอบครัวจะมีพื้นที่ไว้หมุนเวียนในการทำไร่แต่ละครั้ง รัฐบาลและสังคมภายนอกเคยมองว่า การทำไร่ของเรเป็นการบุกรุกป่าแต่ที่พวกเราทำไร่หมุนเวียนคืออาชีพหลักที่ทำมานานแล้ว การทำไร่หมุนเวียนช่วยให้ดินอุดมสมบูรณ์ และต้นไม้ที่อยู่ในตัวเองที่ไร่หมุนเวียนพวกเราก็ไม่เคยไปตัด ปล่อยให้มันเป็นที่นึ่งพักเวลาไปทำไร่ ไม่เคยไปบุกรุกพื้นที่อื่น พื้นที่แต่ละคนในหมู่บ้านได้เลือกจับจองเป็นพื้นที่ของตัวเองการที่เจ้าหน้าที่อุทยานกำหนด พวกเราจะวนกลับมาทำที่เดิมซ้ำๆเมื่อครบกำหนดแล้ว การทำไร่หมุนเวียนไม่ใช้การทำลายป่าการทำลายอาชีพที่ถูกสืบทอดกันมานาน กะเหรี่ยงไม่ทำลายป่าและธรรมชาติ

นอกจากนี้ชาวบ้านหมู่บ้านแม่หวงมีการจัดตั้งป่าชุมชนขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อที่จะไม่ให้ชาวบ้านขยายพื้นที่การทำไร่หมุนเวียน หมู่บ้านแม่หวงเป็นหมู่บ้านที่อาศัยทรัพยากรป่าไม้ มีการใช้ชีวิตตามธรรมชาติ ป่าไม้เป็นแหล่งอาหารต้นไม้บางชนิดที่ขึ้นมา นำมาทำอาหารได้ และบางชนิดก็เป็นยารักษาต้นไม้สบาย วิถีชีวิตของชาวบ้าน ต้องพึ่งพาอาศัยป่าและไม่ทำลายป่า ป่าชุมชนของชาวบ้านจะแบ่งป่าตามประโยชน์ใช้สอย ป้องกันการบุกรุก เช่น ป่าต้นน้ำ ป่าอนุรักษ์ ป่าใช้สอย

- ป่าต้นน้ำ หมู่บ้านแม่หวงเป็นบริเวณที่กำเนิดของแม่น้ำห้วยมีความอุดมสมบูรณ์มากชาวบ้านกันไว้ และห้ามทำการตัดไม้ ห้ามทำไร่หมุนเวียน และปลูกพืชผักต่างๆ บริเวณป่าต้นน้ำ

- ป่าอนุรักษ์ ชาวบ้านเชื่อว่าในหมู่บ้านมีพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์มาก ห้ามคนในหมู่บ้านเข้าไปตัดไม้และล่าสัตว์ และห้ามทำไร่หมุนเวียน หรือปลูกพืชพันธ์ต่างๆ ยกเว้นการเก็บสมุนไพร กรณีการอนุรักษ์ป่าบ้านแม่หวงของเรานั้นสามารถเข้าไปเก็บหาหน่อไม้ได้ด้วย เพราะว่าไม้ป่าไผ่จำนวนมาก คนในหมู่บ้านสามารถเข้าไปเก็บได้เพราะหน่อไม้เป็นพืชเศรษฐกิจและสามารถนำมาประกอบอาหารหรือนำมาขายให้คนหมู่บ้าน หรือตามข้างทาง การเก็บหน่อไม้จะช่วยให้ไม้แตกหน่อมากขึ้นและไม่เป็นการทำลายป่า

- ป่าใช้สอย/ป่าหากิน หมู่บ้านแม่หวงมีพื้นที่ป่าให้สมาชิกในหมู่บ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ตามความจำเป็น เช่น เก็บหาอาหาร หาของป่า เก็บไม้ฟืนไว้ก่อไฟหิ้ว ไม้ทำกับข้าวหุงข้าว หรือตัดไม้สำหรับไว้สร้างที่อยู่อาศัย แต่ต้องอยู่ในขอบเขตที่หมู่บ้านยอมรับและไม่ทำลายป่ากับธรรมชาติ

นางลินีเล่าต่อว่า ป่าเป็นต้นทุนชีวิตของกะเหรี่ยงและหมู่บ้านเป็นพื้นที่อยู่อาศัย ป่าชุมชนช่วยให้คนในหมู่บ้านสามารถใช้ทรัพยากรจากป่าและใช้ชีวิตได้อย่างสบาย

1.2 การจัดการทรัพยากรดิน

(สัมภาษณ์เมื่อ 2 กันยายน 2561) นายบาเตาะเล่าให้ฟังว่า ในการทำไร่หมุนเวียนแต่ละครั้งจะมีวิธีการเว้นพื้นที่แล้วทิ้งไว้ 7 – 8 ปี เพื่อให้ดินมีการฟื้นตัว ที่เว้นระยะไว้นานก็เพื่อที่จะให้ดินไม่เสื่อมสภาพและให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านทุกคนเชื่อว่าถ้าดินอุดมสมบูรณ์จะทำให้การทำไร่หมุนเวียน ได้ผลผลิตที่ดี

การรักษาหน้าดินจะปลูกพืชคลุมดิน เช่น บุก มะเขือ มะละกอ อ้อย ข้าวโพด พักทองพืชผักสวนครัวต่างๆ เพื่อเป็นการยึดดินให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านยังนำพืชผักที่ปลูกไว้มากับข้าวหรือนำมาขาย พืชบางชนิดที่เก็บไว้ได้นาน พวกเขาก็จะเก็บไว้ให้ญาติพี่น้องที่ไปทำงานในเมืองกลับมาได้กิน และชาวบ้านจะไม่ตัดโคนต้นไม้ เพราะจะทำให้หน้าดินพังทลาย(ป่าชุมชนบ้านแม่หวง

1.3 การจัดการทรัพยากรต้นน้ำห้วย

(สัมภาษณ์เมื่อ 2 กันยายน 2561) นางนอวาเล่าให้ฟังว่า ในการทำไร่หมุนเวียนจะไม่เลือกพื้นที่ที่ไม่ใกล้กับต้นน้ำห้วย เพราะเชื่อว่าถ้าทำไร่หมุนเวียนใกล้ต้นน้ำห้วยจะทำให้ไม่มีน้ำใช้เวลาไปทำไร่ จะไม่ทิ้งขยะลงในต้นน้ำห้วยเพราะจะทำให้ น้ำสกปรก เน่าเสีย ไม่มีน้ำกินไม่มีน้ำใช้ และอีกอย่างตามความเชื่อของชาวบ้านเชื่อว่าผีมีเจ้าแม่ น้ำคอยดูแล ปกป้องรักษา น้ำ ทำให้ไม่กล้าทิ้งขยะลงในต้นน้ำห้วย จึงทำให้มีน้ำที่ใสสะอาดตามธรรมชาติ

เดือนธันวาคมเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จ ชาวบ้านจะนัดกันมาประชุมเพื่อเตรียมการทำพิธีกรรมเลี้ยงผีต้นน้ำ เพื่อขอมาที่ไต่เหยียบน้ำ หาปลา และได้นำน้ำไปใช้ในการทำไร่ของชาวบ้าน การทำพิธีกรรมเลี้ยงผีต้นน้ำชาวบ้านเชื่อว่าจะทำให้มีน้ำกินน้ำใช้ตลอดทั้งปี

1.4 การจัดการทรัพยากรอากาศ

(สัมภาษณ์เมื่อ 2 กันยายน 2561) นายบาเตาะเล่าให้ฟังว่าจะปลูกต้นไม้ทุกปีและไม่ตัดไม้ ถ้าตัดก็ต่อเมื่อจำเป็นจริง ๆ แต่ก็ปลูกต้นไม้อื่นทดแทน ชาวบ้านเชื่อว่าต้นไม้ให้ความร่มเย็นทำให้อากาศปลอดโปร่งและสดชื่น ชาวบ้านจะไม่เผาขยะเพราะการเผาขยะหรือถลุงพลาสติก จะทำให้เกิดควันมลพิษ จะไม่ดีต่อสุขภาพเด็กเล็กและคนในหมู่บ้าน จึงใช้การฝังดินแทน

การทำไร่หมุนเวียน จะมีวิธีการใช้มีดถอนหญ้าเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี และถ้าใช้สารเคมีจะทำให้สารเคมีไปทำลายสภาพอากาศและไม่ดีต่อสุขภาพคนในหมู่บ้าน แต่การเผาไร่นั้น เป็นขั้นตอนในการทำไร่หมุนเวียนมันหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเป็นวัฒนธรรมของชาวบ้านมานานแล้ว

2. การสร้างตัวตนและสื่อสารถึงความเป็นนักรักป่าของชาวบ้านแม่ะหลวง

ชาวบ้านแม่ะหลวงมีการพยายามจะสื่อสารให้รัฐบาลและหน่วยงานภายนอกเห็นว่าชาวบ้านไม่เคยตัดไม้ทำลายป่า ไม่เคยทำลายธรรมชาติ ป่าคือที่อยู่อาศัยคือแหล่งอาหาร ป่าให้ประโยชน์กับพวกเขามากมาย ป่าก็คือบ้านที่พวกเขาอยู่อาศัยมาตั้งแต่เกิด และมีการพยายามที่จะสื่อสารที่จะแสดงให้เห็นว่าไม่ได้เป็นคนตัดไม้ทำลายป่า เช่น การบวชป่า ปลุกป่าทดแทน การทำไร่หมุนเวียน ป่าชุมชน และการแสดงปฏิทินชุมชน

2.1 การจัดพิธีกรรมการบวชป่าและเชิญบุคคลภายนอกเข้าร่วม

(สัมภาษณ์เมื่อ 2 กันยายน 2561) นายหมอล่าเล่าให้ฟังว่า ชาวบ้านเชื่อผืนป่าที่ผ่านการบวชเป็นผืนป่าที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นการทำให้พิธีกรรมตามวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ เป็นการปกป้องป่าไม่ให้ป่าอยู่กับชุมชน จะทำให้ป่าไม่เจริญเติบโต การรักษาป่าของชาวบ้านเชื่อว่าป่ามีผีเจ้าป่าเจ้าเขาคอยปกป้องรักษาไม่มีใครมาบุกรุกทำลายได้ และถูกสอนให้มีความตั้งใจที่รักป่ามาตั้งแต่ยังเล็กจึงมีการบวชป่าทุกปี

การบวชป่านั้นเป็นความต้องการของชาวบ้านที่บวชป่าก็เพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ ป่าไม้ การอยู่ร่วมกันของชาวบ้านกับป่า ชาวบ้านอยู่กับป่าอยู่กับธรรมชาติมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย หมู่บ้านแม่ะหลวงของเรามีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น มีน้ำที่ไหลลงมาจากภูเขา ป่าไม้ที่ให้ความร่มเย็น สัตว์ป่า เก้ง กวาง ในหมู่บ้านของเราอยู่กับป่าธรรมชาติมานาน มีความผูกพันกับป่ามาตั้งแต่เกิด ป่าก็เหมือนบ้านของพวกเรา ไม่เคยคิดที่จะทำลายป่าที่อาศัยมาตั้งแต่เด็ก

ทุก ๆ ปีในหมู่บ้านแม่ะหลวงจะมีการบวชป่า และจะเชิญเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยาน เจ้าหน้าที่ อบต. มาทำพิธีการบวชป่าด้วย เราจะเชิญเจ้าหน้าที่มาทุกปี นัยยะหนึ่งก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าทุกคนเป็นนักรักป่าไม่ได้ตัดไม้ทำลายป่าอย่างที่กล่าวอ้างว่าชาวบ้านตัดไม้ทำลายป่า ชาวบ้านแม่ะหลวงทุกคนรักป่า รักธรรมชาติอยู่กับป่ากับเขามาตั้งแต่เด็กพวกเราไม่เคยคิดทำลายป่า

2.2 ปลุกป่าไม้ทดแทน

หมู่บ้านแม่ะหลวงมีการปลุกป่าไม้ทดแทนในวันที่ 12 สิงหาคม ของทุกปี เพื่อถวายให้แก่พระราชินี ก่อนที่จะปลุกป่าจะมาช่วยกันถางหญ้า ขุดดิน พรวนดิน เพื่อเตรียมที่จะปลุกต้นไม้ทดแทน และเพื่อตอบแทนบุญคุณที่ได้อาศัยป่าไม้ ป่าไม้ให้ที่อยู่อาศัยให้ความร่มรื่นร่มเย็น ป่าไม้ไม่ใช่แค่เป็นที่อาศัยและที่ทำกินของพวกเรา แต่ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์เป็นแหล่งอาหาร ป่าไม้ให้ประโยชน์กับชาวบ้านมากมาย ต้นไม้ที่ถูกโค่นหักจากลมแรง หรือผุหักตามธรรมชาติ ก็จะนำมาทำเป็นฟืนไว้ก่อไฟทำกับข้าวหุงข้าว และเชื่อว่าการที่ปลุกต้นไม้เยอะ ๆ เวลาที่เผาไร่คว้นจะไม่กระจายเข้าหมู่บ้าน เพราะว่าต้นไม้จะช่วยดูดควันได้ดี การปลุกป่าของชาวบ้านยังช่วยให้ดินอุดมสมบูรณ์ไม่แห้งแล้งพวกเราอาศัยอยู่กับป่ามานาน

2.3 การสร้างปฏิทินชุมชนเพื่อสื่อสารถึงวัฏจักรการทำไร่หมุนเวียน

(สัมภาษณ์เมื่อ 2 กันยายน 2561) นางนอวาเล่าให้ฟังว่า การทำปฏิทินชุมชนนี้เพื่อแสดงให้เห็นตอนมีการประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานของ NGO และเจ้าหน้าที่อุทยาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงหลักการการทำไร่หมุนเวียนของชาติพันธุ์ปกากะญอบ้านแม่ะหลวง ปฏิทินชุมชนเป็นการบอกเล่าเรื่องราวที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า จากการที่เราสอบถามชาวบ้าน และผู้นำชาวบ้านที่เป็นที่นับถือของหมู่บ้าน ปฏิทินสามารถบอกถึงความจำเป็นของหมู่บ้านได้บอกช่วงเวลาของคนใน หมู่บ้านทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่นเวลาการทำไร่หมุนเวียน ชุมชนบ้านแม่ะหลวงนี้ไม่มีอะไรโดดเด่นในส่วนของปฏิทินก็จะมีประเพณีที่ชุมชนบ้านแม่ะหลวงให้ความสำคัญมากคือการเลี้ยงผีไร่ ผีนา เป็นผีประจำท้องไร่ท้องนา ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นผีที่ปกป้องรักษาพืชสวนไร่นา ทำให้ข้าวและพืชชนิดอื่น ๆ งอกงาม อุดมสมบูรณ์ การทำไร่หมุนเวียนจะได้ผลดีจึงมีการเช่นไหว้ทุกปี ปีละ 4 ครั้ง

เดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ : สํารวจพื้นที่ทำกิน ถางไร่ ปีใหม่ไทย

ชาวบ้านจะนัดกันประชุมสํารวจพื้นที่ทำไร่ เพื่อที่จะดูว่าพื้นที่ตรงไหนทำไร่ได้บ้าง และต้องอยู่ในขอบเขตที่หมู่บ้านยอมรับว่าไม่ทำลายป่ากับธรรมชาติ เพราะเชื่อว่าถ้าไม่เลือกพื้นที่ก่อนจะทำไร่ จะทำให้ข้าวหรือพืชผักไม่เจริญงอกงาม คนในครอบครัวจะไม่สบาย หรือเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็จะทำให้เสียเวลา และหัวหน้าครอบครัวต้องเป็นคนเลือกพื้นที่ทำไร่เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา

เมื่อเลือกพื้นที่ทำไร่ได้แล้วก็จะช่วยกันถางไร่ แต่ละครอบครัวจะมาช่วยกันทำ เมื่อเสร็จของครอบครัวนี้แล้วก็จะไปช่วยอีกครอบครัวหนึ่งทำ จนกว่าจะเสร็จทุกพื้นที่ที่ชาวบ้านเลือก

เดือนมีนาคม : เฝ้าไร่

ตามวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาของชาวบ้านก่อนที่จะเฝ้าไร่จะทำพิธีกรรมขอขมาผีไร่ผิมา ชาวบ้านจะนำเหล้าขาว 1 ขวด ไก่ 1 ตัว เพื่อขอขมาก่อนเฝ้าไร่ แต่ก่อนที่จะเฝ้าไร่ชาวบ้านจะทำแนวกันไฟก่อนเพื่อไม่ให้ไฟลุกลามเข้าพื้นที่เขตป่าไม้

เดือนเมษายน : ปลุกข้าวไร่ / ปีใหม่เมือง

ก่อนที่จะหยอดข้าวชาวบ้านจะไปตัดไม้ไผ่ยาวประมาณ 2 – 3 เมตร และนำเสียมมาต่อกับไม้ไผ่เพื่อที่จะได้ความยาว จะทำให้ขุดหลุมได้ถนัดและไม่ปวดหลัง จากนั้นผู้หญิงจะลงมือหยอดเมล็ดข้าวลงหลุม วัฒนธรรมการปลุกข้าวจะให้ผู้ชายเป็นคนขุดหลุมและผู้หญิงเป็นคนหยอดเมล็ดข้าวเพราะเชื่อกันว่าจะทำให้ข้าวงอกออกมาสวยงาม

เดือนพฤษภาคม : เลี้ยงผีข้าว

ชาวบ้านจะจัดทำพิธีกรรมเลี้ยงผีข้าว ตามความเชื่อเชื่อว่าถ้าทำพิธีกรรมเลี้ยงผีข้าว จะทำให้ข้าวเจริญเติบโตและไม่ล้มตาย

เดือนมิถุนายน : วางกล้าข้าวนา/ถางหญ้าข้าวไร่

ชาวบ้านที่ทำข้าวนาจะไปช่วยกันวางกล้าข้าวนาเพื่อที่จะเตรียมปลูก ส่วนคนที่ทำข้าวไร่ก็จะไปถางหญ้าข้าวไร่ที่ปลูกเมื่อเดือนเมษายน

เดือนกรกฎาคม : เลี้ยงผิมา/เข้าพรรษา / ปลุกข้าวนา ถางหญ้าข้าวไร่

ชาวบ้านจะทำพิธีกรรมเลี้ยงผิมา เหมือนตอนที่ทำพิธีกรรมเลี้ยงผีไร่ เมื่อทำพิธีกรรมเสร็จแล้วจะช่วยกันลงมือปลุกข้าว ส่วนคนที่ทำข้าวไร่ก็ไปถางหญ้าข้าวไร่

เดือนสิงหาคม-กันยายน : วันแม่ พักงาน/ปลุกถั่วเหลือง

ต้นเดือนสิงหาชาวบ้านจะเริ่มปลุกถั่วเหลืองเพื่อเป็นรายได้เสริมของครอบครัว ระหว่างรอเก็บเกี่ยวผลผลิตจากการทำข้าวนาและข้าวไร่ และวันที่ 12 สิงหาคม ของทุกปี ทุกคนจะช่วยกันปลุกป่าไม้ เพื่อถวายแด่พระราชินีแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ และจะทำให้หมู่บ้านร่มเย็นมีความอุดมสมบูรณ์

ช่วงเดือนกันยายนจะเป็นเวลาพักงานหรือพักผ่อนบางวันก็อาจจะไปดูกลางหญ้าที่ไร่ถั่วเหลือง ไร่ข้าว
 นาข้าว บางคนก็จะไปหาของป่า เช่น เห็ดโคน รถด่วนหรือหอนอนไม้ไผ่ หาหน่อไม้ เพื่อไปไว้ทำกับข้าวหรืออาจจะ
 นำไปขายตามข้างทาง

เดือนตุลาคม : เลี้ยงผีไร่/ผีนา เก็บเกี่ยวผลผลิต

ก่อนจะเก็บเกี่ยวผลผลิตชาวบ้านจะทำพิธีกรรมเลี้ยงผีไร่ เลี้ยงผีนา เพื่อเป็นการขอบคุณที่ปกป้อง
 ดูแลข้าวไร่ ข้าวนา ตลอดทั้งปี และก็จะช่วยกันเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวและถั่วเหลือง เมื่อเสร็จแล้วจะนำไปตากให้แห้ง
 ประมาณ 2 อาทิตย์

เดือนพฤศจิกายน : ตีข้าว/ขนข้าวไปเก็บบ้าน

ชาวบ้านจะนำข้าวที่ตากแห้งแล้วมาตีกับไม้ไผ่ที่ทำไว้สำหรับตีข้าว เมื่อตีข้าวเสร็จจะนำไม้ไผ่ทำ
 เป็นบันไดไม่สูงมาก และปักลงดินให้แน่นจะนำข้าวใส่กระบุงและขึ้นบันไดค่อย ๆ เทลงพื้น ข้าวที่ไม่ดีไม่มีน้ำหนักจะ
 กระจายออกไป ส่วนข้าวที่ดีจะกองอยู่รวมกันทำงานกว่าจะเสร็จ เมื่อเสร็จแล้วจะเก็บใส่กระสอบและขนข้าวไปเก็บที่
 บ้านตามวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา

เดือนธันวาคม : เลี้ยงผีต้นน้ำ เก็บพิน เก็บพริก

ต้นเดือนธันวาคมตามความเชื่อชาวบ้านจะทำพิธีกรรมเลี้ยงผีต้นน้ำ เพื่อขอบคุณผีต้นน้ำที่ทำให้มี
 น้ำใช้ตอนทำไร่ทำนา เวลาว่างจะไปเก็บพินไว้ก่อกไฟหั่วว ไร่ก่อกไฟทำกับข้าวหุงข้าว และเก็บพริกที่ปลูกไว้นำไปขาย
 ส่วนหนึ่งก็จะเก็บไว้ทำอาหารหรือตากแห้งเก็บไว้ใช้ได้นาน

จะเห็นได้ว่าปฏิทินทั้ง 12 เดือนนี้จะมีการบอกว่าแต่ละเดือนทำอะไรบ้าง และแสดงให้เห็นว่า
 การทำไร่หมุนเวียนไม่ได้ตัดไม้ทำลายป่า เพราะวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านติดกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปฏิทิน
 ยังคงแบบเดิม ๆ สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

แผนที่เดินดินบ้านแม่ะหลวง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นักวิจัยและผู้สนใจด้านงานวิจัยสามารถนำงานวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในการทำไร่หมุนเวียน
2. ผู้สนใจด้านงานวิจัยเรื่องหลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในการทำไร่หมุนเวียนของชาวปกากะญอบ้านแม่หวลวง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนตนเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตการทำไร่หมุนเวียนของแต่ละหมู่บ้านว่าแตกต่างกันอย่างไร และไร่หมุนเวียนภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปกากะญอที่เปลี่ยนไปจากเดิม

บรรณานุกรม

- กฤษณะ ชายหาญทองแก้ว. แนวคิดทุนทางสัญลักษณ์. [Online]. Available: <https://www.gotoknow.org/posts/341029> [กันยายน12,2561].
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2535). *องค์ความรู้ในเวทีวิทยาของชุมชนเกษตรกรรมในเขตป่า: ศึกษากรณีชุมชนกะเหรี่ยงในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร*. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรชัย ธรรมธรรม. *แนวความคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. [Online]. Available: <https://www.kanchanapisek.or.th/> [ตุลาคม7,2561].
- ไพฑูย์วัฒน์. *แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม*. [Online]. Available: <https://siamrath.co.th/n/11659>. [กันยายน12,2561].
- ภริมิวินธา สติത്യกุล. *คติชนวิทยา*. [Online]. Available: www.ojs.mcu.ac.th/index.php/human/article/download/3148/2330 [กันยายน12,2561].
- ยศ สันตสมบัติ. (2551). *อำนาจพื้นที่และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ยศ สันตสมบัติ. (2543). “รัฐ ชุมชน และนโยบายการจัดการทรัพยากร: แบบสำรวจองค์ความรู้”. *พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากรกระบวนทัศน์และนโยบาย*. บรรณาธิการ อานันท์ กาญจนพันธุ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วรลักษณ์ อิทธิพลโอฬาร และสมศักดิ์ สุริยมณฑล. (2540). *ไร่หมุนเวียนของชนเผ่าปกากะญอ*. โครงการพัฒนาแม่ น้ำภาคเหนือ.